

FIIA 18/2015

COMMENT

Tuomas Iso-Markku
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Edessä mittavat leikkaukset > Suomen on määriteltävä sotilaallisen kriisinhallinnan tavoitteensa aiempaa selvemmin

Hallitus suunnittelee mittavia leikkauksia sotilaallisen kriisinhallinnan rahoitukseen. Suomi osallistuu jatkossa harvempiin operaatioihin ja laskee merkittävästi kriisinhallintaan osallistuvien sotilaiden määrää. Muutokset haastavat Suomen arvioimaan tarkemmin, mitä se tavoittelee sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumisella.

Suomi on pitkään pitänyt yllä korkeaa profilia kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Vaikka kriisinhallintatehtävissä palvelevien suomalaisten määrä on laskenut merkittävästi vuosituhannen vaihteen huippulukemista, työskentelee kriisinhallintaoperaatioissa tälläkin hetkellä yhteensä 625 suomalaista: 502 sotilaallisen kriisinhallinnan ja 123 siviilikriisinhallinnan tehtävissä.

Suomen osallistumisaktiivisuuden taustalla on ollut laajalti jaettu näkemys kriisinhallinnan hyödyistä. Esimerkiksi vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, että Suomi osallistuu kriisinhallintaan ”tukeakseen turvallisuutta, vakautta sekä konfliktien ratkaisemista ja vahvistukseen Suomen turvallisuutta, kansainvälistä asemaa ja puolustuskykyä”.

Myös Juha Sipilän hallitus pitää päällisin puolin kiinni Suomen tähänastisesta linjasta. Hallitusohjelman mukaan ”Suomi jatkaa aktiivista osallistumistaan kansainväliseen kriisinhallintaan”.

Käytännössä edessä on kuitenkin suuria muutoksia, sillä hallitus aikoo seuraavien vuosien aikana merkittävästi leikata sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahoja. Kun sotilaalliseen kriisinhallintaan vielä vuonna 2014 käytettiin yhteensä

101,3 miljoonaa euroa, ovat vuoden 2016 arvioidut menot suuruudeltaan 85,6 miljoonaa. Varsinaiset leikkaukset puolestaan on tarkoitus tehdä asteittain vuodesta 2016 alkaen. Realistisena voidaan tulevaisuudessa pitää noin 60 miljoonan euron vuosibudjettia.

Leikkausten toteuttamiseksi hallitus haluaa Suomen jatkossa osallistuvan pienempään määrään operaatioita ja vähentävän kriisinhallintatehtäviin lähetettävien sotilaiden kokonaismäärää. Hallitusohjelma sisältää tavoitteen, että Suomi osallistuisi vuodesta 2017 alkaen yhdeksään operaatioon nykyisen 12 sijasta. Lisäksi Suomen tulisi ohjelman mukaan säilyttää valmius sitoutua 1–2 uuteen operaatioon. Keskipitkän aikavälin tavoitteena on osallistuminen 5–7 operaatioon sekä valmius osallistua yhteen uuteen operaatioon.

Hallitusohjelman radikaaleimmat kirjaukset koskevat kriisinhallintatehtävissä toimivien sotilaiden kokonaismäärää: tämänhetkisen 500 sotilaan sijaan operaatioihin on vuodesta 2017 alkaen tarkoitus osallistua vain noin 90–120 sotilaan voimin. Puolustusministeri Jussi Niinistö on tosin korostanut, etteivät operaatioiden ja sotilaiden määrille asetetut ylärajat ole kiveen hakattuja, vaan tilannekohtaiselle harkinnalle

on tarkoitus jättää hieman tilaa. Sama koskee sotilaallisen kriisinhallinnan budjettia: osallistuminen uusiin, tärkeiksi koettuihin operaatioihin voidaan tarvittaessa rahoittaa lisäbudjettimenettelyn kautta.

Liikkumavarasta huolimatta on selvää, että leikkaukset pakottavat Suomen jatkossa entistä tarkemmin pohtimaan, mihin operaatioihin – uusiin tai vanhoihin – ja millaisella panoksella se osallistuu. Tätä taustaa vasten Suomen tulisi nykyistä selvemmin eritellä tavoitteitaan sotilaallisen kriisinhallinnan alueella ja asettaa niitä keskinäiseen tärkeysjärjestykseen. Sen jälkeen Suomessa olisi tarkkaan pohdittava sitä, milloin operaatioiden kautta Suomi voisi keskeiset tavoitteensa parhaiten saavuttaa. Samat vaatimukset on viime vuosien aikana esittänyt useampikin taho, mutta nyt valmiuteilla olevat leikkaukset tekevät niistä entistä ajankohtaisempia.

Toistaiseksi hallitus ei juuri ole selventänyt omia näkemyksiään sotilaallisen kriisinhallinnan suunnasta. Hallitusohjelmassa tosin todetaan, että Suomen tulisi keskittyä sen omalta kannalta ”merkityksellisimpiin ja vaikuttavimpiin operaatioihin”.

Tämä näennäisen selkeä linjaus herättää kuitenkin enemmän kysymyksiä kuin antaa vastauksia, sillä

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

operaatioiden vaikuttavuus ja merkitys Suomelle riippuu täysin siitä, mitä Suomi operaatioilta haluaa.

Perusteita sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumiselle on jatkossakin monia. Esimerkiksi ajatus siitä, että Euroopan unionin olisi otettava suurempi rooli Eurooppaan saapuvien pakolaisten lähtömaiden vakauttamisessa, on viime aikoina ollut toistuvasti esillä niin suomalaisessa kuin eurooppalaisessakin keskustelussa. EU:n potentiaalisena vahvuutena tässä työssä pidetään erityisesti sen kykyä lähestyä kriisejä kokonaisvaltaisesti eli yhdistää sotilaallisen kriisinhallinnan, siviilikriisinhallinnan, humanitäärisen avun sekä kehitysyhteistyön keinoja.

Myös Suomi on korostanut kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan merkitystä – sekä kansallisesti että EU-tasolla. Voisivatko EU:n lähialueiden vakauttaminen ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan valmiuksien kehittäminen siis olla Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan keskeisiä prioriteetteja?

Vai olisiko Suomen ajateltava kriisinhallintaa enemmän kansallisen puolustuksen lähtökohdista, etenkin kun ottaa huomioon Itämeren aiempaa jännittyneemmän turvallisuus-tilanteen? Tällöin etusijalle asettuisivat puolustusvoimien tarpeet ja operaatioiden merkittävyyttä

määrittäisivät niiden suomalaisille joukoille tarjoamat mahdollisuudet.

Entä miten Suomen tulisi arvottaa sotilaallisen kriisinhallinnan kautta saavutettavat mahdolliset epäsuorat hyödyt, kuten Suomen kannalta keskeisten toimijoiden (ennen kaikkea YK) tukeminen, EU:n ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistaminen, NATO-yhteistyön kehittäminen tai Suomen kansainvälisen profiilin nostaminen?

Ideaalitapauksessa yksittäiset operaatiot edistävätkin samanaikaisesti useita Suomen kannalta keskeisiä tavoitteita. Käytännössä Suomen on kuitenkin myös tehtävä valintoja. Sotilaallisen kriisinhallinnan tavoitteiden määrittelyn tulisi olla yksi keskeinen kysymys, kun hallitus alkaa valmistella ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisia selontekojaan.